

**KIRSAL KALKINMA DESTEKLERİ KAPSAMINDA TARIMA DAYALI
EKONOMİK YATIRIMLARIN DESTEKLENMESİ
HAKKINDA TEBLİĞ
(TEBLİĞ NO: 2020/24)**

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Tebliğin amacı; doğal kaynaklar ve çevrenin korunmasını dikkate alarak kırsal alanda gelir düzeyinin yükseltilmesi, tarımsal üretim ve tarıma dayalı sanayi entegrasyonunun sağlanması için küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi, tarımsal pazarlama altyapısının geliştirilmesi, geriye dönük izlenebilirliğin sağlanması, gıda güvenilirliğinin güçlendirilmesi, kırsal alanda alternatif gelir kaynaklarının oluşturulması, kırsal ekonomik altyapının güçlendirilmesi, tarımsal faaliyetler için geliştirilen yeni teknolojilerin üreticiler tarafından kullanımının yaygınlaştırılması, yürütülmekte olan kırsal kalkınma çalışmalarının etkinliklerinin artırılması, kırsal toplumda yerel kalkınma kapasitesinin oluşturulmasına katkı sağlanması için yeni teknoloji içeren yatırımların desteklenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Tebliğ, 1/1/2021-31/12/2025 tarihleri arasında, kırsal alanda ekonomik ve sosyal gelişmeyi sağlamak, tarım ve tarım dışı istihdamı geliştirmek, gelirleri artırmak ve farklılaştırmak amacıyla; kadınlar ve genç girişimciler öncelikli olmak üzere gerçek ve tüzel kişilerin tarıma dayalı ekonomik faaliyetlerine yönelik yatırımları için yapılacak hibe ödemelerine ilişkin hususları kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Tebliğ; 18/4/2006 tarihli ve 5488 sayılı Tarım Kanununun 19 uncu maddesi ile 27/7/2020 tarihli ve 2800 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile yürürlüğe konulan Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımlar ve Kırsal Ekonomik Altyapı Yatırımlarının Desteklenmesine İlişkin Karar hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Tebliğde geçen;

a) **(Mülga:RG-29/11/2022-32028)**

b) Aynı katkı: Başvurusu yapılan yatırımın tamamının gerçekleştirilmesi için hibeye esas **(Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623)** tutar dışında tamamı yatırımcı tarafından karşılanan/karşılanacak miktarı,

c) Bakanlık: Tarım ve Orman Bakanlığını,

ç) Elektronik ağ: "www.tarimorman.gov.tr" internet adresini,

d) Genç girişimci: Başvuru tarihi itibarıyla, 18 yaşını doldurmuş, 41 yaşından gün almamış gerçek kişiyi,

e) Genel Müdürlük: Tarım Reformu Genel Müdürlüğünü,

f) Gerçek kişi başvurusu ve yatırımı: Belirlenmiş nitelikleri taşıyan birey tarafından yapılacak başvuru ve gerçekleştirilecek yatırımı,

g) Güncel uygulama rehberi: Bu Tebliğ kapsamındaki faaliyetlerin yürütülmesinde; uygulama esas ve usullere ilişkin detayları belirlemek amacıyla, başvuru sahibi, yatırımcı, tedarikçi ve programın yürütülmesinden sorumlu Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı personelinin kullanımı için Genel Müdürlük tarafından her yıl **(Ek ibare:RG-29/11/2022-32028)** Kasım ayında bir sonraki yılın uygulamalarında kullanılmak üzere hazırlanan güncel rehberi,

ğ) Hibe sözleşmesi: Proje sahipleri ile il müdürlüğü arasında imzalanan ve hibeden yararlanma esasları ile tarafların yetki ve sorumluluklarını düzenleyen sözleşmeyi,

h) Hibeye esas proje tutarı: Bu Tebliğde belirtilen kriterleri sağlayan hibe desteği verilecek uygun maliyetler toplamını,

ı) İl/ilçe müdürlüğü: Bakanlık il/ilçe müdürlüklerini,

i) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** İl proje değerlendirme komisyonu: Vali yardımcısı başkanlığında; Bakanlık il müdürü ve il müdür yardımcısı, **(Mülga ibare:RG-29/11/2022-32028)** il özel idaresi genel sekreteri/sekreter yardımcısı, **(Değişik ibare:RG-21/1/2022-31726)** çevre, şehircilik ve iklim değişikliği il müdürü/il müdür yardımcısı, ziraat odası başkanı/başkan vekili, **(Değişik ibare:RG-21/1/2022-31726)** ticaret il müdürü, sanayi ve teknoloji il müdürü/il müdür yardımcısı ile ihtiyaç duyulması halinde proje konusuna göre belirlenen diğer ilgili üniversite, sivil toplum kuruluşu ve kamu kurumu temsilcilerinden en az beş kişiden oluşturulan ve bu Tebliğ kapsamında ilinde yapılan proje başvurularını değerlendiren komisyonu,

j) İl proje yürütme birimi: İl düzeyinde programın tanıtımından, projelerin uygulamasından, ödeme icmal veya listelerinin hazırlanmasından, onaylanmasından ve tamamlanan projelerin izlenmesinden sorumlu olan, yapılacak iş ve işlemleri il müdürlüğü adına yürüten, ilgili şube müdürü ve proje kontrol görevlileri ile gerektiğinde il müdürlüğü ve diğer kamu kurumu personelinin valilik oluruyla görevlendirilmesi ile oluşturulan en az üç kişilik birimi,

k) İlerleme raporu: Yatırımcı tarafından hazırlanarak dört ayda bir il müdürlüğüne teslim edilen iş gerçekleştirme raporunu,

l) Kapasite artırımına yönelik yatırım: Faal olan, çalışma ve işletme kayıt/onay belgesi başvuru sahibi adına olmak üzere yasal izinleri alınmış ve belli bir tarımsal ürünün işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik olarak yapılmış tesisler ile tarımsal üretime yönelik sabit yatırımlar için yeni teknolojiler içeren makine ekipman alımları ve **(Ek ibare:RG-29/11/2022-32028)** gerekli olması halinde en fazla %60'a kadar inşaat giderlerini kapsayan yatırımı,

m) Kırsal alan: 31/12/2012 tarihli Türkiye İstatistik Kurumu verilerine dayanılarak nüfusu 20.000'den az olan tüm illerdeki yerleşim yerlerini,

n) Kısmen yapılmış yatırımların tamamlanmasına yönelik yatırım: Belli bir tarımsal ürünün işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanması ile tarımsal üretime yönelik inşaatı yarım kalmış tesislerin inşaatının tamamlanması ve gerekli makine ekipmanının alımını ya da inşaatı tamamlanmış ancak üretime geçmemiş tesislerin makine ekipman alımlarını içeren projeyi,

o) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Küçük ölçekli işletme: Elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu elli milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeyi,

ö) Mali bilanço: Bir işletmenin belirli bir tarihte sahip olduğu varlıklar ile bu varlıkların sağlandığı kaynakları gösteren mali tabloyu,

p) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Merkez proje değerlendirme ve bütçe belirleme komisyonu: İl proje değerlendirme komisyonu tarafından yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonucunda teklif edilen proje başvurularını, bu Tebliğde yer alan esaslar doğrultusunda değerlendiren, yatırım bütçelerini belirleyen, illerin katsayılarını hesaplayarak bütçenin bu katsayı oranında il bazında dağılımını yapan ve Genel Müdürlükçe aralarında ilgili genel müdür yardımcısı ve daire başkanının bulunduğu en az beş kişiden oluşturulan komisyonu,

r) **(Mülga:RG-29/11/2022-32028)**

s) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Mücbir sebep: Taraflardan birinin sözleşme yükümlülüklerini yerine getirmesine engel teşkil edebilecek nitelikte olan deprem, yangın, sel gibi doğal afetler, kanuni grev, genel salgın hastalık, savaş, ayaklanma, kısmi veya genel seferberlik ilanı gibi kişilerin önceden öngörebilmelerine olanak bulunmayan ve bu nedenle önüne geçilmesi mümkün olmayan, dış etkiler sonucu meydana gelen, kamu kurum ve kuruluşları tarafından belgelendirilebilen istisnai bir durum veya olayı,

ş) Nihai rapor: Yatırımcı tarafından yatırıma ait fiili uygulamaların tamamlanmasını takiben son ödeme talebi evrakı ile birlikte hazırlanıp il müdürlüğüne teslim edilen **(Mülga ibare:RG-29/11/2022-32028)** raporu,

t) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Orta ölçekli işletme: İki yüz elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu iki yüz elli milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeyi,

u) Ödeme icmal tablosu: Yalnız bir yatırıma ait olan o dönemin inşaat ödemeleri ile makine, ekipman ve malzeme ödemelerini kapsayan tabloyu,

ü) Örtü altı kayıt sistemi belgesi: Üreticilerin örtü altı sistemine kayıtlı olduklarına dair işletmelerinin bulunduğu il ya da ilçe müdürlüklerinden güncel uygulama rehberinin yayımlandığı tarihten sonra alacakları belgeyi,

v) Örtü altı tarım: İklim ve diğer dış etkilerin olumsuzluklarının kaldırılması veya azaltılması için cam, naylon veya benzeri malzeme kullanılarak oluşturulan alçak ve yüksek sistemler altında ileri tarım teknikleri kullanılarak yapılan **(Mülga ibare:RG-29/11/2022-32028)** sebze, meyve ve süs bitkileri yetiştiriciliğini,

y) **(Mülga:RG-9/10/2021-31623)**

z) Program: Kırsal kalkınma yatırımlarının desteklenmesi programını,

aa) Proje: Hibe desteğinden yararlanabilmek için belirlenmiş nitelikleri sağlayan gerçek ve tüzel kişilerin başvuru konusu olan tesise ait gerçekleştirecekleri vaziyet planı ile tesisin ihtiyaçlarına göre elde edilen verilere dayanılarak hazırlanan ve yapı aplikasyon projesi/mimari proje, peyzaj projesi, statik proje, mekanik tesisat projesi, makine yerleşim planı ve elektrik tesisat projeleri ile maliyet hesapları dahil her türlü ayrıntıyı içeren ve ilgili meslek odalarına kayıtlı teknik elemanlarca onaylanmış projeyi,

bb) Proje kontrol görevlisi: Bakanlık tarafından proje kapsamında resmi kontrol yetkisi verilen personeli,

cc) Proje toplam tutarı: Program kapsamında hibeye esas proje tutarı ile tamamı yatırımcı tarafından gerçekleştirilen aynı katkı tutarlarının toplamını,

çç) Tarımsal üretime yönelik sabit yatırımlar: Büyükbaş, küçükbaş, kanatlı, su ürünleri yetiştiriciliğine yönelik yatırımlar ile modern sera yapımı ve kültür mantarı üretimine yönelik sabit yatırım tesislerini,

dd) **(Değişik:RG-17/2/2021-31398)⁽¹⁾** Tarımsal ürün: Bitkisel ve hayvansal ürünler ile su ürünlerini,

ee) Tatbikat projesi: Başvuru konusu olan tesisin ihtiyaçlarına göre arazi ve zemin etütleri yapılmış, statik projesinin tüm inşai ölçülerini, tesisat projesinin inşaatı etkileyen bütün elemanlarını, imalat detaylarına uygun ölçü ve karakterde mimari elemanlarını, detaylarla ilgili referanslarını ve tüm detayları çizim teknikleri ile eksiksiz içeren, gerekli bütün ölçülerin, malzemelerin ve teknik özelliklerinin yer aldığı, yapı aplikasyon projesi/mimari proje, peyzaj projesi, statik proje, mekanik tesisat projesi, makine yerleşim planı ve elektrik tesisat projeleri ile maliyet hesapları dahil her türlü ayrıntıyı içeren ve ilgili meslek odalarına kayıtlı teknik personel tarafından onaylanmış projeyi,

ff) Teknoloji yenileme ve/veya modernizasyona yönelik yatırım: Faal olan, çalışma ve işletme kayıt/onay belgesi başvuru sahibi adına olmak üzere yasal izinleri alınmış ve belli bir tarımsal ürünün işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik olarak yapılmış tesisler ile tarımsal üretime yönelik sabit yatırımlar için yeni teknolojiler içeren makine-ekipman alımları ve gerekli olması halinde en fazla %20'ye kadar inşaat giderlerini kapsayan yatırımı,

gg) Tüzel kişi başvurusu ve yatırımı: Belirlenmiş nitelikleri sağlayan bireylerin yasal olarak oluşturdukları ticari ortaklıklar tarafından yapılacak başvuru ve gerçekleştirilecek yatırımları,

ğğ) Uygulama sözleşmesi: Yatırımcılar ile proje kapsamında satın aldıkları makine, ekipman ve malzeme ile inşaat yapım işlerini sağlayan yükleniciler arasında yapılacak sözleşmeyi,

hh) Uygulama yılı: 1/1/2021-31/12/2025 tarihleri arasında, programa ilişkin başvuru ve uygulamanın yapılacağı her bir yılı,

ıı) Yapı kayıt belgesi: İlgili mevzuatı gereği aranan koşullar saklı kalmak şartı ile 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununun geçici 16 ncı maddesi kapsamında alınan belgeyi,

ii) Yatırımcı: Bu Tebliğ kapsamında proje hazırlayıp başvuruda bulunan ve başvurusu kabul edilerek hibe sözleşmesi imzalayan gerçek ve tüzel kişileri,

jj) **(Değişik:RG-17/2/2021-31398)⁽¹⁾** **(Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623)** Yeni tesis: Güncel uygulama rehberi yayımlanma tarihi itibarıyla yapı ruhsatı alınmış veya alınmamış, inşaat ile ilgili herhangi bir faaliyette bulunulmamış, temelden yapılacak inşaat ve makine ekipman alımını kapsayan, belirli bir tarımsal ürün grubunun işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanması ile tarımsal üretim amaçlı sabit yatırım tesisini,

kk) Yenilenebilir enerji: Jeotermal, biyogaz, güneş ve rüzgâr enerjisini,

II) Yüklenici: Hibe sözleşmesi imzalanan yatırım projesi kapsamında yatırımcılar tarafından satın alınacak makine, ekipman ve malzeme ile inşaat yapım işlerini sağlayan bağımsız gerçek ve tüzel kişiyi,

mm) (Ek:RG-17/2/2021-31398)⁽¹⁾ (Mülga:RG-29/11/2022-32028)

nn) (Ek:RG-17/2/2021-31398)⁽¹⁾ Kırsal mahalle: Köy veya belde belediyesi iken mahalleye dönüşen ve büyükşehir belediyesi sınırları içinde bulunup sosyo-ekonomik durumu, şehir merkezine uzaklığı, belediye hizmetlerine erişebilirliği, mevcut yapılaşma durumu ve benzeri hususlar dikkate alınarak ilgili ilçe belediye meclisinin kararı ve teklifi üzerine büyükşehir belediye meclisinin en geç doksan gün içinde alacağı karar ile kırsal yerleşim özelliği taşıdığı tespit edilen mahalleleri,

oo) (Ek:RG-17/2/2021-31398)⁽¹⁾ (Mülga:RG-29/11/2022-32028)

öö) (Ek:RG-21/1/2022-31726) Avan proje: Başvuru konusu olan tesise ait vaziyet planı ile tesisin ihtiyaçlarına göre elde edilen verilere dayanılarak hazırlanan plan ve kesitlerin yer aldığı projeyi,

pp) (Ek:RG-29/11/2022-32028) Bakanlık kayıt sistemi: Bakanlık tarafından oluşturulan tarımsal üretime yönelik kayıt sistemlerini,

rr) (Ek:RG-29/11/2022-32028) Referans fiyat: Genel Müdürlük ve/veya il müdürlüklerinde oluşturulan referans fiyat komisyonu tarafından belirlenerek listeler halinde yayımlanan makine ve ekipman fiyatını,

ss) (Ek:RG-29/11/2022-32028) Referans fiyat komisyonu: Genel Müdürlükte ilgili daire başkanı başkanlığında ilgili daire personeli içinden, il müdürlüklerinde ise il müdürü ve/veya il müdür yardımcısı başkanlığında il proje yürütme personeli içinden en az üç kişiden oluşturulan komisyonu, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Uygulama Birimlerinin Görev ve Sorumlulukları

Genel Müdürlük

MADDE 5 – (1) Bu Tebliğ kapsamındaki çalışmaları Bakanlık adına Genel Müdürlük yürütür. Genel Müdürlük;

a) Program ile ilgili olarak tebliğ ve güncel uygulama rehberini hazırlar.

b) Programın tanıtımını ve yatırımcıların bilgilendirilmesini sağlar. Program kapsamında yapılacak çalışmaların, idari, mali, mühendislik, çevresel ve teknik uygulamalarla uyumlu bir şekilde yürütülmesine destek verir.

c) Program ile ilgili olarak, yıllık yatırım programı ve bütçe teklifi hazırlıkları, bu tekliflerin ilgili Bakanlık birimlerine iletilmesi ve kabulü için gerekli çalışmaları yapar.

ç) Program kapsamında il müdürlüğü tarafından onaylanan ödemeleri tahakkuk işlemlerini takiben ödenmek üzere bankaya gönderir.

d) Programın etkin bir şekilde yürütülebilmesi için izleme, istatistiki çalışma ve gerektiğinde kontrol işlemlerini yapar veya yaptırır.

e) Programın yürütülmesinde görevli personele yönelik değerlendirme toplantıları veya eğitim programlarının hazırlanmasını ve düzenlenmesini sağlar.

f) (Ek:RG-9/10/2021-31623) İl proje değerlendirme komisyonunca ön değerlendirmesi yapılan başvuruları genel değerlendirme kriterleri açısından inceler, tüm proje başvurularının nihai puanlarını belirler.

İl müdürlüğü

MADDE 6 – (1) İl müdürlüğü;

a) Başvuru sahiplerine, başvuruların hazırlanması konusunda ihtiyaç duyulduğunda gerekli bilgilendirmeyi yapar. Programın tanıtımını ve yatırımcıların bilgilendirilmesini sağlar.

b) Program kapsamındaki çalışmaların Bakanlık adına 45 inci ve 46 ncı maddelerde belirtilen sorumlulukların idari, mali, hukuki, mühendislik ve çevresel uygulamalarla uyumlu bir şekilde yürütülmesini ve program kapsamında yapılacak tüm çalışmaların il bazında uygulanmasını, izlenmesini, sekretaryasını ve koordinasyonunu sağlar.

c) Veri tabanına girilen her türlü bilgiden sorumludur. Bu Tebliğ kapsamında yapılacak bütün çalışmalara esas teşkil etmek üzere istenilen bilgileri ivedilikle ve zamanında veri tabanına girer.

ç) Projelerin; bu Tebliğ, güncel uygulama rehberi ve hibe sözleşmesinde belirtilen usul ve esaslara göre gerçekleştirilmesinin sağlanmasından, uygulamaya yönelik olarak düzenlenecek tüm belgelerin onaylanmasından ve birer suretinin muhafazasından sorumludur. Talep edildiğinde, bu belgeleri Genel Müdürlüğe gönderir.

İl proje değerlendirme komisyonu ve il proje yürütme birimi

MADDE 7 – (1) İl proje değerlendirme komisyonu;

a) Program kapsamında alınan hibe başvurularının idari uygunluğunu, başvuru sahiplerinin ve projelerin uygunluğunu kontrol eder, başvuruları ön değerlendirme (**Mülga ibare:RG-9/10/2021-31623**) kriterleri açısından inceler, tüm proje başvurularının (**Mülga ibare:RG-9/10/2021-31623**) puanlarını tespit eder, değerlendirme raporlarını ve sonuç tablolarını hazırlar, program teklif listelerini belirler.

b) Başvuruların; bu Tebliğe ve güncel uygulama rehberine uygun olarak il düzeyinde değerlendirilmesinden sorumludur. Komisyon en az beş kişiden oluşur.

(2) İl proje yürütme birimi;

a) İl düzeyinde programın tanıtımı, projelerin uygulanması ve tamamlanan projelerin (**Değişik ibare:RG-21/1/2022-31726**) üç yıl süreyle izlenmesi ile ilgili olarak yapılacak iş ve işlemleri il müdürlüğü adına yürütür. Bu birim; ilgili şube müdürü ve proje kontrol görevlileri ile gerektiğinde il müdürlüğü ve diğer kamu kurumu personelinin valilik oluruyla görevlendirilmesi ile en az üç kişiden oluşur.

b) İl düzeyinde proje hazırlanması aşamasında potansiyel başvuru sahiplerini program hakkında ve proje başvurularının hazırlanması konusunda bilgilendirir.

c) Hibe sözleşmesi imzalanmadan önce; başvuru aşamasında elektronik ortama girişi yapılan bilgi ve belgelerle sunulan hibe sözleşmesi ve eklerinin uyumunu bu Tebliğ ve güncel uygulama rehberinde yer alan esaslara göre uygunluğunu inceler. İnceleme sonucunu bir rapora bağlar, hibe sözleşmelerini düzenler ve hibe sözleşmesi imzalamaya yetkili il müdürüne sunar.

ç) (**Değişik:RG-29/11/2022-32028**) Projelerin uygulamasını bu Tebliğ, yürürlükteki ilgili mevzuat ve bu amaçla Genel Müdürlük tarafından hazırlanan güncel uygulama rehberi hükümleri doğrultusunda kontrol eder, izler ve değerlendirir. Ödeme taleplerini inceleyerek uygun olanları il müdürlüğünün onayından sonra Genel Müdürlüğe gönderir.

(3) İl proje yürütme biriminde görevli personel, il proje değerlendirme komisyonunda görevlendirilemez.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yatırım Konuları, Yatırım Yeri ve Yatırım Süresi

Yatırım konuları

MADDE 8 – (1) (Değişik birinci paragraf:RG-9/10/2021-31623) Tarımsal ürünlerin işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanması konusunda; yatırımın niteliği yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu olan başvurularda;

a) Tıbbi ve aromatik bitkilerin işlenmesi, kurutulması, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu,

b) Bitkisel ürünlerin işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu,

c) Hayvansal ürünlerin işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu,

ç) Tarımsal ürünlerin depolanmasına yönelik başvurularda çelik silo ve soğuk hava deposu yapımına yönelik yeni tesislerin yapımı (**Ek ibare:RG-2/12/2021-31677**) ile (**Ek ibare:RG-29/11/2022-32028**) yenilenebilir enerji ve/veya (Ek ibare:RG-2/12/2021-31677) soğuk hava deposu ekipmanıyla sınırlı olmak kaydı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu,

hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

(2) Tarımsal üretime yönelik sabit yatırım konularında;

a) Tarımsal ürünlerin üretilmesine yönelik iklimlendirme, sulama ve gübreleme sistemli, modern yeni seraların yapımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu,

b) Büyükbaş hayvan yetiştiriciliğine yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu,

c) Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğine yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu,

ç) Kanatlı yetiştiriciliğine yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu,

d) Kültür mantarı üretimine yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu,

e) Büyükbaş ve küçükbaş kesimhanelerine yönelik faal olan mevcut tesislerin teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu,

f) Kanatlı kesimhanelerine yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu,

hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

(3) Bu Tebliğ kapsamında bulunan konularla ilgili tarımsal faaliyetlere yönelik yapılmış ve/veya yapılacak tesislerde, toplu basınçlı sulama sistemleri için, sulama kooperatifleri ve sulama kooperatifleri üst birliklerinin sulama hizmetlerinin gerektirdiği elektrik enerjisini temin etmek amaçlı güneş ve rüzgâr enerjisinden elektrik üreten tesislerin yapımı ile 3 dekardan küçük olmaması şartıyla örtü altı kayıt sistemine kayıtlı mevcut modern seralarda kullanılmak üzere; yenilenebilir enerji kaynaklarından jeotermal ve biyogazdan ısı ve/veya elektrik üreten tesisler ile güneş ve rüzgâr enerjisinden elektrik üreten tesislerin yapımı, hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

(4) Su ürünleri yetiştiriciliği yapılmasına yönelik yatırım konularında;

a) Denizlerde yetiştiricilik,

b) İç sularda yetiştiricilik,

hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

(5) Hayvansal ve bitkisel orijinli gübre işlenmesi, paketlenmesi ve depolanması konularında;

a) Hayvansal orijinli gübre,

b) Bitkisel orijinli gübre,

hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

(6) Birinci fıkrada belirtilen yatırım konularının tümü veya bir kısmı illerin sektörel önceliklerine göre Bakanlıkça belirlenerek başvuru öncesinde ilan edilir ve uygulanır.

(7) Sert kabuklu meyveler hariç, tarımsal ürünlerin işlenmesi kapsamında, başka bir yatırım tesisinde ilk işleme yapılan mamul ürünün ikincil işlenmesine ve paketlenmesine yönelik yatırım teklifleri ile yurt dışında üretimi yapılan ürünlerin işlenmesine ve paketlenmesine yönelik yatırımlar hibe desteği kapsamında değerlendirilmez.

(8) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Un, yem ve kütlü pamuk konusunda yeni tesis ve kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması niteliğindeki başvurular kabul edilmez.

(9) Çay ve fındık konusunda sadece yaş çay ve fındık üretiminin yapıldığı illerdeki başvurular kabul edilir.

(10) Yatırımcılar bu Tebliğ kapsamında ülke genelinde sadece bir adet proje başvurusunda bulunabilirler. Tarımsal amaçlı **(Ek ibare:RG-29/11/2022-32028)** birim kooperatifler, birlikler ile bunların üst birliklerinin tüzel kişilik olarak proje başvurusunda bulunmaları, üyelerinin ve/veya ortaklarının tüzel kişilik veya bireysel olarak farklı yatırım konularında başvuru yapmalarına engel teşkil etmez.

(11) Bütün başvurularda başvuruya esas yatırım konusunun hibe desteği kapsamında değerlendirilebilmesi ve hibe desteğinden yararlanılabilmesi için, alınmış veya alınacak olan yapı ruhsatı ve yapı kullanım izin belgelerinin ve/veya yapı kayıt belgesinin mutlaka başvuru konusu ile uyumlu olması gerekir. **(Ek cümle:RG-2/12/2021-31677)** Ancak nüfusu 20.000'in altında olan yerleşim yerlerinde yapılacak başvurular için başvuru sahibinin yatırım yerinin bağlı olduğu belediyeden alacağı yapı ruhsatı almasına gerek olmadığına dair yazıyı sunması halinde yapı ruhsatı istenmez.

(12) **(Değişik:RG-21/1/2022-31726)** Program çerçevesinde hibe desteğinden yararlanmış yatırımcılardan/tesislerden üç yıllık izleme süresinin bir yılını tamamlamış olanlar; kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, kapasite artırımı, teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğinde proje başvurusunda bulunabilirler. Niteliği yeni tesis olan başvurularda, yatırımcı, üç yıllık izleme süresi devam ederken aynı alt konuda tekrar başvuruda bulunamaz. Alt konular, bu Tebliğin Ek-5'inde yer alan sektörel bazda proje konusu ve kodları tablosunda belirtilir.

(13) **(Değişik:RG-17/2/2021-31398)⁽¹⁾** Kiralanmış bir mülk üzerinde yapılacak yatırımlar uygun yatırımlardır. Kiralama süresinin yatırım için **(Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028)** başvurunun yapıldığı tarihten itibaren en az **(Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028)** beş yılı kapsamı gerekir. Nihai raporda ödeme talep dosyası ekinde üst hakkı veya kiralamanın tapuya şerh edilme şartı aranır. Kira sözleşmesi yerine tahsis/irtifak belgesi bulunması halinde bu belgeler ilgili kurum ve kuruluşun bağlı oldukları mevzuata göre alınır.

(14) **(Mülga:RG-17/2/2021-31398)⁽¹⁾**

(15) **(Mülga:RG-17/2/2021-31398)⁽¹⁾**

(16) **(Değişik:RG-17/2/2021-31398)⁽¹⁾** Tarımsal amaçlı **(Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028)** birim kooperatifler, birlikler ve bunların üst birliklerince yapılacak olan **(Mülga ibare:RG-29/11/2022-32028)** başvuruların hiçbirinde kira süresi şartı aranmaz.

(17) Mevcut seralarda ve tarımsal amaçlı **(Ek ibare:RG-29/11/2022-32028)** birim kooperatifler, birlikler ile bunların üst birliklerinin sulama hizmetlerinin gerektirdiği elektrik enerjisini temin etmek amaçlı yenilenebilir enerji üretim tesisi konulu başvurularda güneş enerjisi kullanılması halinde teknik gerekçelerinin açıklanması durumunda, paneller, yatırım mülkiyeti veya kullanım hakkı başvuru sahibine ait olmak üzere yatırım yerine bitişik birden fazla parselde yer alabilir.

(18) Kırsal ekonomik yatırımlar başlığı altında büyükbaş, küçükbaş ve kanatlı hayvan yetiştiriciliğine yönelik yatırım konularında yapılan başvurularda, 18/3/2010 tarihli ve 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu ile 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu hükümlerine göre zorunlu olan biyogüvenlik tedbirleri de hibe kapsamında değerlendirilir.

(19) Niteliği yeni tesis olan başvurular; kırsal alan, küçük ihtisas sanayi sitesi, ihtisas/karma/özel organize sanayi bölgesi ve tarıma dayalı ihtisas organize sanayi bölgelerinde yapılması halinde öncelikli olarak değerlendirilir.

(20) **(Ek:RG-29/11/2022-32028)** 6/6/1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununa göre kurulmuş serbest bölgelerde yapılacak yatırımlar için başvuru kabul edilmemektedir.

Uygulama illerinin yatırım konuları

MADDE 9 – (1) Program çerçevesinde 81 ilde; 8 inci maddede belirtilen yatırım konularından tümü veya bir kısmı, illerin sektörel önceliklerine göre Bakanlıkça belirlenerek her yılın **(Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028)** Kasım ayında yayımlanacak başvuru ve güncel uygulama rehberi ile başvuru öncesinde ilan edilir ve hibe desteği kapsamında başvurular kabul edilir.

(2) Ekonomik yatırımlar programı kapsamında tarımsal ürünlerin üretimine yönelik hibe desteği verilmemektedir. Programla 8 inci maddenin birinci fıkrasında belirtilen yatırım tesisleri, ürünün ilk üretim sonrası işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik yatırım konularını içeren projeleri kapsamaktadır.

(3) Tarımsal ürünlerin işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanması kapsamında, başka bir yatırım tesisinde ilk işlenmesi yapılan mamul ürünün ikincil işlenmesi, kurutulması, dondurulması ve paketlenmesine yönelik yatırım teklifleri hibe desteği kapsamında değerlendirilmez.

(4) Aynı ürünün işlenmesine yönelik yatırım tesisi için aynı proje sahibi tarafından tek bir başvuru yapılır. Entegre bir tesis için, tesisi birden fazla bölüme ayırarak başvuru yapılması durumunda, hiçbir başvuru hibe desteği kapsamında değerlendirilmez.

Yatırım süresi

MADDE 10 – (Değişik:RG-29/11/2022-32028)

(1) Yatırım projelerinin son tamamlanma tarihi, mücbir sebepler hariç hibe sözleşmesinin imzalandığı takvim yılının Kasım ayının son iş günüdür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Başvuru Sahiplerinde Aranacak Özellikler

Ekonomik yatırımlar için başvuru sahiplerinde aranacak özellikler

MADDE 11 – (1) 8 inci maddede belirtilen yatırım konularını gerçekleştirmek üzere hazırlanacak proje başvuruları gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılır.

(2) **(Değişik:RG-17/2/2021-31398)⁽¹⁾** Başvuru sahibi gerçek ve tüzel kişilerin, Bakanlık tarafından oluşturulan **(Mülga ibare:RG-29/11/2022-32028)** kayıt sistemlerinin herhangi birine son başvuru tarihinden önce kayıtlı olması gerekir.

(3) Tüm yatırımlar için son başvuru tarihinden önce kurulan;

a) 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda tanımlanan kollektif şirket, limited şirket ve anonim şirketler,

b) 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 18/4/1972 tarihli ve 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu, 1/6/2000 tarihli ve 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanuna göre kurulmuş kooperatifler ile Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun ilgili maddelerine göre kurulan ıslah amaçlı yetiştirici birlikleri ile bunların üst birlikleri/iktisadi teşekkülleri, 29/6/2004 tarihli ve 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanununun ilgili maddelerine göre kurulan iktisadi teşekkülleri,

tüzel kişilik olarak başvurabilirler.

(4) Üçüncü fıkrada belirtilen kuruluşlar, kuruluş tüzüklerinde/ana sözleşmelerinde belirtilen faaliyet alanları ile ilgili yatırım konularına başvurabilirler.

(5) Üçüncü fıkrada belirtilen kuruluşların, proje başvurusu, hibe sözleşmesi imzalanması ve uygulamaların gerçekleştirilmesi konularında yetkili kurullarından son başvuru tarihinden önce yetki almış ve bu yetki belgesini proje başvurularında ibraz etmiş olmaları gerekir.

(6) Tüm yatırımlara yönelik proje konularında başvuran tüzel kişiler idari ve mali açıdan kamudan bağımsız olmalıdırlar. Tüzel kişilerin başvuru aşamasında idari ve mali açıdan kamudan bağımsız olduklarına dair taahhünameyi başvuru ekinde sunmaları gerekir.

Uygun olmayan başvuru sahipleri

MADDE 12 – (1) 11 inci maddede açıklanan gerçek ve tüzel kişi haricindekiler ve kamu görevlileri hibe başvurusunda bulunamazlar.

(2) **(Değişik:RG-17/2/2021-31398)⁽¹⁾** Kendi isteği ile proje uygulamaktan vazgeçmesi nedeniyle projesi için fesih işlemi uygulanmış yatırımcılar hariç, önceki tebliğler kapsamında hibe programından yararlanmış ancak feshedilmiş proje başvuruları olan yatırımcılar beş yıl süreyle hibe başvurusunda bulunamazlar. Ayrıca hibe sözleşmesi imzalayan ancak yatırımını henüz nihai rapora bağlayamayan, önceki tebliğler kapsamında hibe programından yararlanmış ancak fesih sürecinde bulunan proje başvuruları olan yatırımcılar hibe başvurusunda bulunamazlar.

(3) Tarımsal amaçlı **(Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028)** birim kooperatifler, birlikler ve bunların üst birlikleri hariç, tüzel kişi ortaklarının gerçek kişi olması halinde ortaklar gerçek kişi olarak hibe başvurusunda bulunamazlar. Ayrıca tüzel kişi ortaklarının tüzel kişi olması halinde de tüzel kişi ortaklar ayrı olarak hibe başvurusunda bulunamazlar. Gerçek ve/veya tüzel kişiler kendileri hibe başvurusunda bulunmaları halinde oluşturdukları ya da oluşturacakları farklı tüzel kişiler/ortaklar ayrıca hibe başvurusunda bulunamazlar.

(4) **(Ek:RG-29/11/2022-32028)** İl özel idaresi ve belediye gibi kamu kurum ve kuruluşları, bunların vakıf ve birlik benzeri teşekkülleri ile içinde buldukları ortaklıkların başvuruları Program kapsamında değerlendirilmez.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Hibeye Esas Proje Toplam Tutarları ve Destekleme Oranı

Ekonomik yatırım konularında yatırım tutarı ve destekleme oranı

MADDE 13 – (1) (Değişik:RG-21/1/2022-31726) Ekonomik yatırım konularında hibeye esas proje tutarı; başvuruda bulunanların gerçek kişiler, tarımsal amaçlı (**Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028**) birim kooperatifler, birlikler ve bunların üst birlikleri veya tüzel kişiler olması halinde, 8 inci maddede belirtilen yatırım konularında; yatırım niteliği yeni tesis olan başvurularda (**Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028**) 7.000.000 Türk Lirası, yatırım niteliği tamamlama olan başvurularda (**Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028**) 5.000.000 Türk Lirası, yatırım niteliği kapasite artırımı, teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon olan başvurularda (**Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028**) 4.000.000 Türk Lirası üst limitini geçemez.

(2) Hibeye esas proje tutarı alt limiti (**Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028**) 1.000.001 Türk Lirasıdır. Bu limitin altındaki başvurular kabul edilmez.

(3) Başvuruların kabul edilmesi halinde; hibeye esas proje tutarının %50'sine hibe yoluyla destek verilir. Başvuru sahipleri hibeye esas mal alım tutarının %50'si oranındaki katkı payını, aynı katkıyı ve toplam mal alım tutarına ait Katma Değer Vergisi (KDV)'nin tamamını kendi öz kaynaklarından temin etmekle yükümlüdür.

(4) Hibe sözleşmesinde belirlenen hibeye esas mal alım tutarı üst limit niteliğindedir. Hibenin nihai tutarı fiili gerçekleştirmeler sonucunda ortaya çıkar.

(5) Mal alım tutarının hibe desteği kısmı kamu kaynakları kullanılarak karşılandığı için yatırımcılar tarafından sağlanması gereken katkı payının finansmanında hiçbir şekilde kamu kaynakları kullanılamaz.

(6) Program kapsamında küçük ve orta ölçekli ekonomik faaliyetlere yönelik yatırım tesislerinin desteklenmesi amaçlandığından, başvuruda belirtilen proje toplam tutarı ile yatırım konusunun tam olarak gerçekleşmesi sağlanır.

(7) Proje bütçesi KDV hariç hazırlanır.

(8) Proje toplam tutarının; bu maddede belirlenen hibeye esas proje tutarını aşması durumunda, artan kısma ait işlerin proje sahiplerince aynı katkı olarak finanse edilmesi ve yatırım süresi içerisinde tamamlanması gerekir. Bu durumun hibe başvurusu ile beraber taahhüt edilmesi şarttır.

ALTINCI BÖLÜM

Proje Giderleri

Hibe desteği kapsamındaki proje gider esasları

MADDE 14 – (1) Bu Tebliğ kapsamında hibe desteği verilecek proje giderlerinin;

- Yatırımcı ile imzalanan hibe sözleşmesinden sonra gerçekleştirilmesi,
- Hibe sözleşmesi ekinde sunulan tatbikat projesinde belirtilmiş olması ve hibe desteği verilecek proje giderleri kapsamında yer alması,
- Hibe sözleşmesi ekinde sunulan proje bütçesi tablosundaki hibeye esas proje giderlerinin, tüm başvurularda 13 üncü maddede belirtilen limitlerin içerisinde kalması,
- Hibe sözleşmesi ekinde sunulan iş planında öngörülen yatırım süresi içerisinde gerçekleşmesi, hibe desteği kapsamındaki giderlerin Bakanlık tarafından yayımlanan satın alma rehberinde belirtilen kurallara uygun olması ve belgelere dayandırılması, gerekir.

Gider kalemleri

MADDE 15 – (1) Bu Tebliğde belirtilen esaslar çerçevesinde; öngörülen yatırım projesinin ayrılmaz bir parçası ve projenin faaliyete geçmesi için kaçınılmaz olan bu maddede belirtilen giderler, ilgili bölümlerde belirtilen istisnalar geçerli olmak kaydıyla hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

(2) Yatırım uygulamalarına ait;

- İnşaat işleri alım giderlerine,
- Makine, ekipman ve malzeme alım giderlerine, hibe desteği verilir.

(3) Yatırımcılar tarafından, proje kapsamında satın alınacak ve hibe desteği verilecek tüm makine, ekipman, malzeme ve inşaat işleri Bakanlık tarafından yayımlanan satın alma rehberinde

belirtilen kurallara uygun olarak yapılmış satın alımlar sonucunda belirlenen yüklenicilerle yapılacak sözleşmeler kapsamında sağlanır.

(4) Yatırımcılar tarafından sürekli çalıştırılan, düzenli, dönüşümlü, yarı zamanlı ve geçici olarak işe alınmış kişiler, kamu çalışanları, kamu kurumları ile kamu tüzel kişiliğini haiz kuruluşlar yüklenici olamazlar.

(5) Hibeye esas proje tutarını oluşturan, hibe desteği verilecek proje giderleri mutlaka teknik projeye ve piyasa etütlerine dayandırılır ve proje başvurularında ayrıntılı olarak belirtilir.

(6) Hibe sözleşmesine bağlanan hibeye esas proje tutarı, uygulama sürecinde artırılmaz. Ancak sözleşmeye bağlanan tutarı aşmaması ve başvuruda bütçelendirilen ve iş kalemlerinde gösterilen **(Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623)** inşaat, makine ve ekipman alımı ile ilgili kalemlerde kapasite azalışı olmaması kaydıyla gider kalemleri arasında ilgili maddelerde belirtilen kısıt ve limitlere aykırı olmamak şartıyla aktarımlar yapılabilir veya destek kapsamında başvuruda bütçelendirilen ve alımı yapılan **(Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623)** inşaat, makine ve ekipman kalemlerinden proje başvuruları kapsamında satın alma rehberine ve/veya teknik şartnamelere uygun olarak temin edilmeyen ve uygun harcama kapsamında kabul edilmeyen kalemler ikinci el alımı olmamak şartı ile projelerin amacına uygun olarak aynı katkı ile tamamlandığı ve tesisin faaliyete geçmesinde engel oluşturmadığı takdirde hibe hesaplaması kalemlerinden düşülür ve başlangıçta belirlenen toplam hibe tutarındaki miktardan düşülerek hibe ödemesi yapılır.

(7) Yatırımcı, hibeye esas proje giderlerinden inşaat ve makine ekipmanı ayrı ayrı ihale edebileceği gibi bu giderlerin tamamını tek bir ihale şeklinde de gerçekleştirebilir.

İnşaat işleri alım giderleri

MADDE 16 – (1) Program kapsamında hibe desteği verilecek inşaat işleri alım giderleri, projenin faaliyete geçmesi için kaçınılmaz olan inşaat işlerini kapsar.

(2) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Yeni tesis ve kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması niteliğindeki başvurularda hibeye esas proje gideri sadece inşaat faaliyetinden ibaret olamaz. Ancak çelik silo, soğuk hava deposu ve sera yatırımları sadece inşaat faaliyetinden ibaret olabilir.

(3) İnşaatın yapıma yöntemi ile kullanılacak teknolojiyi açıklayan, inşaat işleriyle doğrudan ilgili malzeme, işçilik, makine, ekipman kullanım veya iş makinesi giderlerini kapsayan ve gider türü, ölçü birimi, miktar, birim fiyat ve tutar ayrıntılarını da içeren taslak yapım şartnameleri ve uygulama aşamalarını süreleriyle birlikte gösteren bir iş programı da proje başvuru ekinde sunulur.

(4) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Program kapsamında yapılacak yeni tesis ve tamamlama yatırımlarında, yatırım konusu işleme alanı dışında ihtiyaç duyulan idareye ait personel odaları, yatakhane, yemekhane, teşhir ve satış reyonu, bekçi kulübesi, bahçe duvarı, çit, tesis bahçesinin düzenlenmesi gibi bölümler ve bunlara ait giderler idarî alan olarak ve hibeye uygun harcamalar kapsamında değerlendirilir. Bu harcamaların toplamı hibeye esas inşaat giderinin %15'ini, her yapı için kazı, dolgu ve reglaj işleri yapının toplam hibeye esas inşaat giderinin %6'sını ve alansal olarak idarî alan, toplam inşaat alanının %30'unu aşamaz.

(5) Mesken ve benzeri yapıları kapsayan proje başvuruları hibe desteği kapsamında değerlendirilmez.

(6) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Proje uygulaması ile ilgili mevzuat gereği başvuru aşamasında alınması gerekli izin, ruhsat ve denetim işleri ile yapılması zorunlu olan tüm işlemlerin yerine getirilmesinden yatırımcılar sorumludur. İlgili mevzuat gereği alınması gerekli izin ve ruhsatlar hibe sözleşmesi ekinde, tesis tamamlandıktan sonra alınması gerekli izin ve ruhsatlar ise en geç nihai rapor ekinde sunulmak zorundadır. Ancak yatırımcının, ilgili mevzuat gereğince alınması gerekli izin ve ruhsatları ilgili kurumdan kaynaklanan sebeplerle hibe sözleşmesi aşamasında sunamaması ve bu durumu belgelendirmesi halinde, yatırımcıya, il müdürlüğünün uygun görüşü ile söz konusu belgeleri temin ederek hibe sözleşmesi imzalaması için otuz gün süre verilir.

(7) (Mülga:RG-29/11/2022-32028)

(8) Çelik silo, sera ve soğuk hava deposu yatırımları hariç yeni tesis ve tamamlama yatırımlarında inşaat gideri, hibeye esas proje tutarının %80'inden, kapasite artırımına yönelik yatırımlarda %60'ından, teknoloji yenileme ve/veya modernizasyona yönelik yatırımlarda ise %20'sinden fazla olamaz.

(9) Yenilenebilir enerji olarak jeotermal kaynağın kullanılacağı yatırımlarda kuyu maliyetinin hibe desteği kapsamına alınabilmesi için elde edilen enerjinin mevcut veya bu Tebliğ kapsamında kurulacak tesiste kullanılması şarttır. Sadece jeotermal kuyu için hibe desteği verilmez.

(10) Yenilenebilir enerji olarak jeotermal, biyogaz, güneş ve rüzgâr enerjisi kullanılacak bütün yatırım konularında yenilenebilir enerji üretimi mevcut veya bu Tebliğ kapsamında kurulacak tesisin kapasite raporunda hesaplanan yıllık enerji ihtiyacının en az %51'ini, en fazla %110'unu karşılayacak şekilde projelendirilmesi halinde hibe desteğinden faydalandırılır. Elde edilen enerjinin, mevcut veya bu Tebliğ kapsamında kurulacak tesisteki enerji ihtiyacının %110'unu aşması durumunda elde edilen toplam enerji ile tesiste ihtiyaç duyulan enerji oranlanarak hibe ödemesi yapılır. Bu oranların dışında kalan kısımlar aynı katkı olarak karşılanır.

(11) Yenilenebilir enerji olarak biyogaz, güneş ve rüzgâr enerjisi kullanılarak elektrik üretilen bütün yatırım konularında enerjinin ulusal şebekeye bağlanması şarttır. Hibe ödemeleri, kapasite raporunda hesaplanan yıllık enerji ihtiyacının karşılanması (en az %51'ini en fazla %110'unu) amacıyla bağlantı sözleşmesinde belirtilen kurulu güç üzerinden yapılır. Bağlantı sözleşmesinde belirtilen kurulu gücün, bağlantı izni ve ruhsatı veren kurumdan kaynaklanan sebeplerle projede %51'in altına düşmesi ve bu durumun da resmî belgelerle tespit edilmesi halinde, yenilenebilir enerji üretim tesisi başvurularında hibe sözleşmesi tasfiye edilerek teminat yatırımcıya iade edilir. Yenilenebilir enerji üretimi, başvuruya esas yatırım projesinin bir ünitesi ise, projede enerji ünitesine ait giderler hibeye esas proje tutarından düşürülerek yatırımın geri kalan kısmı hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

Makine, ekipman ve malzeme alım giderleri

MADDE 17 – (1) Program çerçevesinde yapılacak yeni makine, ekipman ve malzeme alımları, üretimi de içeren bir proje bütününün parçası olduğu takdirde finanse edilir.

(2) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Yeni tesis **(Mülga ibare:RG-14/2/2023-32104)** niteliğindeki başvurularda hibeye esas proje gideri sadece makine ve ekipman alım giderinden ibaret olamaz. Ancak su ürünleri yetiştiriciliği yatırımlarında hibeye esas proje gideri sadece makine ekipman alım giderinden ibaret olabilir.

(3) **(Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028)** Kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyona yönelik proje tekliflerinde hibeye esas proje tutarının tamamı makine ve ekipman alım giderinden ibaret olabilir.

(4) Makine ve ekipman alımlarında, alım bedeli içinde yer alan proje sahasına teslim giderleri ile montaj giderleri tek bir alım faturasında bulunmaları durumunda uygun harcama kapsamında değerlendirilerek hibe desteğinden yararlandırılır. Ayrı faturalandırılmaları durumunda ise sadece mal alım bedeline hibe desteği verilir.

(5) Makine ve ekipman ile ilgili düzenlenen teknik şartname; projedeki kullanım amacı ve üretimdeki gerekliliği belirtilerek, proje başvuru ekinde sunulur.

(6) Makine, ekipman ve malzeme alım giderleri kapsamında, demirbaş eşya, mobilya, mefruşat alımı gibi giderler ve tesis tamamlandıktan sonra tesisin işletilmesine yönelik hammadde veya malzeme gibi işletme giderlerine hibe desteği verilmez.

(7) Trafo satın alımları hibe desteği kapsamında değildir.

(8) Yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üreten tesisler hariç enerji nakil hattı satın alımları hibe desteği kapsamında değildir. Yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üreten tesisler için ise enerji nakil hattı satın alımları hibeye esas proje tutarının en fazla %15'i ile sınırlıdır.

(9) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Niteliği yeni tesis olan başvurular dışında jeneratör satın alımları hibe desteği kapsamında değildir.

(10) Makine, ekipman ve malzeme alım giderlerine ait teknik şartnameyi, metraj ve keşfi, makine yerleşim planını ve bina büyüklüğü ile alınan makinelerin uyumlu ve üretim aşamalarında gerekli olduğuna dair raporu hazırlayan ve tasdik eden kişilerin ilgili meslek odalarına kayıtlı olmaları şarttır.

(11) **(Mülga:RG-29/11/2022-32028)**

(12) Hibe sözleşmesi öncesi, yatırımcının inşaat işleri ve/veya makine, ekipman ve malzeme alım giderleri işleri ile ilgili satın alma **(Mülga ibare:RG-17/2/2021-31398)⁽⁴⁾** işlemlerinin gerçekleştirilmesi için ek süre talep etmesi halinde, il müdürlüklerince yapılacak inceleme sonucu

durumu uygun mütalaa edilenler için yatırım sürelerinin bu Tebliğde belirtilen son tamamlanma tarihlerini geçmemeleri şartı ile hibe sözleşmesi imzalaması süresine ek olarak otuz gün süre verilir. Mücbir sebepler hariç olmak üzere verilen ek otuz günlük süre içinde satın alma rehberine uygun işlem gerçekleştirilemez ise hibe sözleşmesi imzalanmaz.

(13) (Mülga:RG-17/2/2021-31398)⁽¹⁾

Proje kaynaklarından karşılanamayacak giderler

MADDE 18 – (1) 16 ncı ve 17 nci maddelerde açıklanan proje giderlerine uygun olmayan ve hibe desteği kapsamı dışında kalan giderler şunlardır:

- a) Her türlü borçlanma giderleri.
- b) Faizler.
- c) Başka bir kaynaktan finanse edilen harcama ve giderler.
- ç) Kira giderleri.
- d) Kur farkı giderleri.
- e) Arazi, arsa ve bina alım bedelleri.
- f) Binanın yakıt, su, elektrik ve aidat giderleri.
- g) Ayrı faturalandırılmış nakliye ve montaj giderleri.
- ğ) Bankacılık giderleri.
- h) Denetim giderleri.
- ı) KDV ve ÖTV dâhil iade alınan veya alınacak vergiler.
- i) İkinci el/kullanılmış (**Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623**) makine-ekipman alım giderleri.
- j) Proje yönetim ve danışmanlık giderleri.
- k) Makine tamir ve parça alım giderleri.
- l) (**Mülga ibare:RG-29/11/2022-32028**) sarf malzemeleri.
- m) (**Mülga:RG-29/11/2022-32028**)
- n) Mücbir sebepler hariç bu Tebliğ ile belirlenen yatırım süreleri içinde gerçekleştirilmeyen giderler.

(2) Program kapsamında hibe sözleşmesi onaylanmayan projelerle ilgili yapılan hiçbir harcama karşılanmaz, bu giderlerden dolayı herhangi bir sorumluluk üstlenilmez.

(3) Bakanlık tarafından yayımlanan güncel uygulama rehberinde ve satın alma rehberinde belirtilen usul ve esaslara uygun olarak gerçekleştirilmeyen, belgelendirilmeyen ve ibraz edilmeyen her türlü satın alma gideri, hibeye esas gider kapsamında olsa dahi hibe desteğinden karşılanmaz.

Aynı katkılar

MADDE 19 – (1) Proje sahiplerinden veya iş birliği yapılan kişi ve kuruluşlardan herhangi biri tarafından hibe sözleşmesi öncesi edinilmiş arazi, bina, makine ve ekipman, aynı katkı olarak proje yatırım tutarına dâhil edilmez.

(2) Hibe sözleşmesi imzalandıktan sonra yatırımcılar tarafından, hibeye esas proje giderleri dışında kendi kaynakları kullanılarak bina, malzeme, makine ve ekipman ile işgücüne yönelik olarak yapılacak herhangi bir katkı, yatırım süresi içerisinde tamamlanması koşulu ile aynı katkı olarak değerlendirilir. Ancak iş takvimleri ve uygulamalar sırasında bu katkıların tamamının, yatırımcı tarafından, hibeye esas proje giderlerine yönelik kullanımlar yapılmadan önce veya eşzamanlı olarak gerçekleştirilmesi zorunludur. Başvuru sahipleri, bu hususları başvuru formlarında taahhüt ederler.

(3) Aynı katkılar, hibeye esas proje giderleri kapsamında öngörülmuş satın alımlardan ayrı bağımsız ihaleler veya gerçekleştirmeler şeklinde yapılır.

(4) Başvuru aşamasında aynı katkı olarak taahhüt edilen işlerin projede öngörülen nitelik, nicelik ve büyüklükte gerçekleştirilmesi şarttır.

(5) Yapılacak aynı katkılar, yatırımcının yapmakla yükümlü olduğu katkı payının yerine ikame edilemez.

YEDİNCİ BÖLÜM

Proje Başvuruları

Başvuru zamanı

MADDE 20 – (Başlığı ile Birlikte Değişik:RG-9/10/2021-31623)

(1) Başvuru zamanı Bakanlıkça yayımlanacak olan güncel uygulama rehberinde ilan edilmiştir.

Başvuracılara sağlanacak teknik destek

MADDE 21 – (1) Başvuracak gerçek ve tüzel kişiler, program konusunda il proje yürütme biriminden ihtiyaç duydukları bilgiyi alabilirler.

(2) İl proje yürütme birimince verilecek bilgi, proje hazırlanmasında karşılaşılabilecek sorulara cevap vermekle sınırlı olup projenin kabul edilmesi konusunda bir taahhüt niteliği taşımaz.

(3) İl proje yürütme birimleri, yatırımcılara kesinlikle proje hazırlayamaz.

(4) Başvuru sahipleri, programa ait güncel uygulama rehberi ve içinde yer alan başvuru formları ve bilgilendirici dokümanlar ile satın alma rehberini il müdürlüğü veya “www.tarimorman.gov.tr” internet sayfasından temin edebilirler.

(5) Bakanlık tarafından düzenlenecek eğitim, çalıştay, bilgilendirme toplantıları ve benzeri etkinlikler “www.tarimorman.gov.tr” internet adresi aracılığıyla duyurulur.

Başvurulacak adres

MADDE 22 – (1) Program ile ilgilenen gerçek ve tüzel kişiler başvurularını “www.tarimorman.gov.tr” internet adresinden yaparlar.

Başvuru şekli

MADDE 23 – (1) Proje başvurusu;

a) 8 inci maddede belirtilen yatırım konularını gerçekleştirmek amacıyla hazırlanır.

b) 11 inci maddede belirtilen niteliklere sahip gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılır.

c) Bakanlık tarafından yayımlanacak güncel uygulama rehberinde yer alan başvuru formu ve ekleri ile satın alma rehberine uygun olarak hazırlanır.

(2) Bu Tebliğde belirtilen usul ve esaslara göre hazırlanan başvuru dosyasının girişi (**Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623**) veri giriş sistemi üzerinden yapılır. (**Mülga cümle:RG-17/2/2021-31398**)⁽¹⁾

(3) (**Ek:RG-29/11/2022-32028**)⁽²⁾ Bakanlık bilgi sistemlerinde herhangi bir aksaklık olması halinde Genel Müdürlük gerekli önlemleri alır.

(4) (**Değişik:RG-9/10/2021-31623**) Veri girişi yapılan belge ve dokümanlarla ilgili olarak güncel uygulama rehberinde belirtilen zaman ve takvim dışında hiçbir belgede düzeltme yapılamaz ve doküman tamamlanamaz.

(5) (**Ek:RG-9/10/2021-31623**) Başvuru şekline ilişkin bu Tebliğde yer almayan diğer hususlar Bakanlıkça yayımlanan güncel uygulama rehberinde açıklanır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Proje Başvurularının İl Düzeyinde Değerlendirilmesi

İl proje değerlendirme komisyonu

MADDE 24 – (1) Program kapsamında, başvurusu alınan projelerin incelenmesi ve ilk değerlendirmeleri bu bölümde belirtilen kriterlere göre il proje değerlendirme komisyonu tarafından yapılır. Başvuruların, bu Tebliğe ve güncel uygulama rehberine uygun olarak il düzeyinde değerlendirilmesinden il proje değerlendirme komisyonu sorumludur.

(2) İl proje değerlendirme komisyonunun oluşturulma ve çalışma şekilleri valilik tarafından son başvuru tarihinden önce belirlenir ve taraflara duyurulur. İl proje değerlendirme komisyonu en az beş temsilciden oluşur.

(3) İl proje değerlendirme komisyonuna, değerlendirme sürecinde gerekli tüm teknik ve lojistik desteğin verilmesi, tabloların düzenlenmesi, proje özetlerinin hazırlanması, verilerin muhafazası gibi konularda çalıştırılması amacı ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarından personel görevlendirilebilir.

(4) Değerlendirmeye; son başvuru tarihini takip eden (**Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028**) üç iş günü içerisinde yapılacak toplantıda belirlenecek kriterlere göre (**Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623**) veri giriş sistemi üzerinden başlanır. Valilik makamının ihtiyaç duyması halinde teknik alt komisyon görevlendirilebilir. Oluşturulan alt komisyon il proje değerlendirme komisyonu ile eş zamanlı olarak projelerin incelemesini tamamlar.

(5) Komisyon, bu değerlendirmeleri son başvuru tarihini **(Ek ibare:RG-29/11/2022-32028)** takip eden üç iş günü içerisinde yapılacak toplantıyı takiben en geç otuz gün içerisinde tamamlar ve görevi sona erer.

Başvuruların idari uygunluk ile başvuru sahibi ve projenin uygunluğu açısından incelenmesi (Değişik başlık:RG-29/11/2022-32028)

MADDE 25 – (Değişik:RG-9/10/2021-31623)

(1) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Belge ve dokümanların yüklenmesinin ardından, il proje değerlendirme komisyonu, başvuruları güncel uygulama rehberinde yayımlanacak Başvuruların İdari Uygunluk Kontrol Listesi ile Başvuru Sahibi ve Projenin Uygunluk Değerlendirme Tablosu Kriterlerine göre inceler. Uygun bulunan başvurular değerlendirmeye alınır.

(2) **(Mülga:RG-29/11/2022-32028)**

(3) İl proje değerlendirme komisyonu gerek duyarsa, teknik alt komisyonlar oluşturularak projelendirilen inşaat ve/veya makine-ekipmanların mevzuat ve maliyetler açısından uygunluğunu inceletir.

Başvuru sahiplerinin ve projelerin uygunluğunun incelenmesi

MADDE 26 – (Mülga:RG-29/11/2022-32028)

Başvuruların ön değerlendirme kriterleri açısından değerlendirilmesi

MADDE 27 – (Değişik:RG-9/10/2021-31623)

(1) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Başvurular değerlendirilirken; başvuru sahibinin niteliği, yatırım yerinin karakteristiği, yatırımın niteliği, yatırımın sektörel önceliği, başvuru sahibinin daha önce hibeden yararlanma durumu gibi kriterler göz önüne alınır.

(2) Ekonomik yatırımlara ait ön değerlendirme kriterleri Ek-3'te belirtilmiştir. Proje ön değerlendirme kriterlerinden toplamda kırk beş ve üzerinde puan almış olan başvurular, ekonomik yatırımlara ait sektörel bazda il öncelik sıralamaları gözetilerek ön değerlendirme puanlarına göre en büyükten en küçüğe doğru sıralanarak teklif listeleri hazırlanır. **(Ek cümle:RG-14/2/2023-32104)** Aynı puanı alan başvurular kendi aralarında sıralanırken başvuru zamanı daha önce olan üst sıraya alınır. Değerlendirme sonuç tablosu ve program teklif listelerinin veri giriş sistemi üzerinden alınan çıktısı, il proje değerlendirme komisyonunca imzalanarak **(Ek ibare:RG-29/11/2022-32028)** Elektronik Belge Yönetim Sistemi üzerinden Genel Müdürlüğe gönderilir.

(3) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Genel değerlendirme raporu, değerlendirme sonuç tablosu ve Program teklif listelerinin çıktıları ile başvuru sahiplerince girişi yapılan başvuru dosyaları, 18/10/2019 tarihli ve 30922 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre il müdürlüklerinde muhafaza edilir.

Başvuruların genel değerlendirme kriterleri açısından değerlendirilmesi

MADDE 28 – (Değişik:RG-9/10/2021-31623)

(1) İllerden gelen teklif listeleri merkez değerlendirme **(Ek ibare:RG-29/11/2022-32028)** ve bütçe belirleme komisyonunca Ek-4'te yer alan genel değerlendirme kriterleri gözetilerek puanlanır ve veri giriş sistemi üzerinde nihai puan belirlenir.

(2) Başvurular, aldıkları nihai puana göre en büyükten en küçüğe doğru sıralanır, teklif listeleri hazırlanır. Genel değerlendirme raporu, değerlendirme sonuç tablosu ve program teklif listelerinin veri giriş sistemi üzerinden alınan çıktısı, merkez değerlendirme **(Ek ibare:RG-29/11/2022-32028)** ve bütçe belirleme komisyonunca imzalanarak Genel Müdürlük onayına sunulur.

İl proje değerlendirme raporu

MADDE 29 – (Mülga:RG-9/10/2021-31623)

Hibe başvurusunun reddedilme nedenleri

MADDE 30 – (1) (Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623) Değerlendirme komisyonları tarafından değerlendirme kriterlerine göre yapılan inceleme sonucu alınan proje başvurularının reddedilme kararı, tüm projelerle ilgili Genel Müdürlük onayı **(Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623)** alındıktan sonra il müdürlüğü tarafından proje sahiplerine bildirilir.

(2) Başvuruyu reddetme kararının aşağıdaki gerekçelere dayanması zorunludur:

a) Başvurunun müracaat tarihinden sonra alınması.

b) Başvuru sahibinin bu Tebliğde belirtilen şartlara sahip olmaması.

c) Başvuruya konu faaliyetin program kapsamında olmaması.

ç) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Çelik silo ve soğuk hava deposunda yenilenebilir enerji üretim tesisleri yapımı ve/veya soğuk hava deposu ekipmanı alımı hariç teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon ile kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması ve kapasite artırımını niteliğinde hibe başvurusu yapılması.

d) **(Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028)** Projenin uygulama süresinin öngörülen azami süreyi aşması.

e) Hibeye esas proje tutarının ve talep edilen katkının duyurulmuş olan azami miktarı aşması.

f) Projenin teknik yapılabilirliği ile yatırım faaliyetine uygunluğunun yetersiz olması ve maliyetlerin piyasa fiyatlarına uygun olmaması.

g) Başvuru formu ve ekleri içindeki bütçe rakamlarının birbirleri ile tutarsız olmaları.

ğ) Yatırımla ilgili, başvuruda sunulan bilgi ve belgelerle yatırım konusu ve/veya yatırım yerinin uyumsuz olması.

h) **(Mülga:RG-29/11/2022-32028)**

ı) **(Mülga:RG-9/10/2021-31623)**

i) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Bütün yatırım konularında; 22/11/1984 tarihli ve 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu ve/veya 18/12/1981 tarihli ve 2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu kapsamında konulan şerhler için ilgili kurumdan yatırım yapılmasında sakınca olmadığına dair belge alınmış yatırım yerleri ile organize sanayi bölgesi, tarıma dayalı ihtisas organize sanayi bölgesi ve ihtisas küçük sanayi sitesi tarafından yatırım yerlerine konulan ipotek veya şerhler, organize sanayi bölgelerinin kuruluşunda kullanılan krediler nedeniyle konulan ipotek ve şerhler ile bu Tebliğ kapsamında yapılacak başvurular için yatırım yerinin kiralanmış olması durumunda kira sözleşmeleri nedeniyle yatırım yerlerine konulan şerhler hariç, yatırım yerinin tapu kaydında ipotek, haciz, ihtiyati tedbir ve yatırımın sürdürülebilirliğini etkileyebilecek şerhler bulunması ve/veya hakkında açılmış dava olması.

j) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Niteliği kapasite artırımını, teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon olan başvurularda, mevcut tesisin faaliyeti ile ilişkili olarak bankalarca başvuru sahibi adına daha önce kullandırılan kredi nedeniyle konulan ipotek için ilgili bankadan geri ödemelerin düzenli yapıldığına dair belge almış olanlar ile program kapsamında daha önce hibe desteğinden yararlanmış olan tesisler için sözleşmeleri gereği konulan şerhler hariç yatırım yerinin ipotekli, şerhli, icraya verilmiş ve/veya hakkında açılmış dava olması.

k) Başvurunun **(Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623)** veri giriş sistemi üzerinden yapılmamış olması.

l) Başvurunun **(Mülga ibare:RG-9/10/2021-31623)** bu Tebliğ ve güncel uygulama rehberinde belirtilen usul ve esaslara göre hazırlanmamış veya gerçekleştirilmemiş olması.

m) Hibeye esas proje tutarının **(Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028)** 1.000.001 Türk Lirasının altında olması.

n) Başvuru sırasında ve sözleşme yapılmadan önce başvuru sahibinin iflas etmiş veya projenin tasfiye halinde olması, başvuru sahibinin işlerinin mahkemelerce idare ediliyor olması, alacaklılarıyla herhangi bir düzenlemeye girmiş olması, iş veya faaliyetlerini askıya almış olması, bu meselelerle ilgili bir dava veya takip konusu bulunması veya yürürlükteki mevzuat ve düzenlemelerde yeri olan bir prosedür dolayısı ile bunlara benzer bir durumda olması.

o) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Yatırımcının; kamu haklarından mahrum olması, hırsızlık, dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma, görevi kötüye kullanma, rüşvet, irtikap, nitelikli zimmet, sahtecilik, hileli iflas suçu işlemiş olması, milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olması, tutuklu bulunması, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırmaması, Devlet sırlarını açığa vurmaması, Devletin şahsiyetine karşı işlenmiş suçlardan kesin hüküm ve/veya idari bir karar olması veya ülkenin mali çıkarlarına zarar verici herhangi bir suçtan dolayı kesinleşmiş mahkûmiyeti olması.

ö) Program bütçesinin yetersiz olması.

p) Farklı gerçek/tüzel kişilerce hazırlanmış olsa dahi aynı yatırım alanlarında birbirleri ile ortak ekonomik ve/veya çıkar ilişkileri bulunan veya birbirlerini tamamlayan projelerle müracaat edilmesi.

r) **(Değişik:RG-21/1/2022-31726)** Program çerçevesinde hibe desteğinden yararlanmış yatırımcılardan/tesislerden üç yıllık izleme süresinin bir yılını tamamlamamış olanların; niteliği kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, kapasite artırımı, teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon olan proje başvurusunda bulunması; niteliği yeni tesis olanların ise üç yıllık izleme süresi tamamlanmadan daha önce hibe sözleşmesi imzalanan alt konuda tekrar proje başvurusunda bulunulması.

s) **(Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623)** Birbirleriyle birebir aynı olan, kopya projeler ile başvuruda bulunulması.

ş) **(Mülga:RG-17/2/2021-31398)⁽¹⁾**

t) Başvuru sahiplerinin, başvuru sırasında veya sözleşme yapılmadan önce gerçeğe aykırı beyanda bulduklarının tespit edilmesi.

u) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Üretime yönelik olmayan, araştırma geliştirme projeleri ile başvuruda bulunulması.

ü) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Başvuruda sunulan projenin, il proje değerlendirme komisyonu tarafından yapılan puanlama sonucunda kırk beş puanın altında kalması.

v) **(Ek:RG-29/11/2022-32028)** Başvuru sahibi hakkında iflas, konkordato veya tasfiye kararı alınmış olması, mal varlığı ya da işlerinin atanmış kayyum veya vasi tarafından idare ediliyor olması.

y) **(Ek:RG-29/11/2022-32028)** Başvuru sahibinin Bakanlık tarafından destek dışı işletmeler kapsamına alınmış olması.

z) **(Ek:RG-29/11/2022-32028)** Yatırım yerinin Serbest Bölgeler Kanununa göre kurulmuş serbest bölgelerden birinde olması.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Nihai Değerlendirme Kararı ve Hibe Sözleşmesi

Nihai değerlendirme kararı

MADDE 31 – (1) Nihai değerlendirme, bu maddede belirtilen hususlar dikkate alınarak merkez proje değerlendirme komisyonunca yapılır.

(2) Bu Tebliğ kapsamındaki uygulamaların bütçesi aşağıdaki hükümler doğrultusunda Bakanlıkça belirlenir:

a) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Yatırım bütçeleri, merkez proje değerlendirme ve bütçe belirleme komisyonu tarafından Ek-5 doğrultusunda Bakanlığın destekleme politikalarına göre belirlenir. İllerin katsayıları; tarım alanları, hayvan varlıkları, Bakanlık kayıt sisteminde yer alan işletme sayıları ve ilin Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu IPARD Programları ile Kent Tarımı Eylem Planı kapsamında olup olmadığı dikkate alınarak Bakanlık tarafından hesaplanır.

b) Program kapsamında başvuruların yapıldığı her il için Genel Müdürlük tarafından tahsis edilen ödenek miktarı kadar başvuruya hibe desteği sağlanır, değerlendirme nihai kararı söz konusu ödenek esas alınarak verilir. İlin yaklaşık bütçesinin yeterli olması durumunda program teklif listesinde yer alan tüm başvurular yatırım programına alınır.

c) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** İlin bütçesinin tüm başvurular için yeterli olmaması durumunda; uygun olarak kabul edilen projeler il ve merkez değerlendirme komisyonunun vermiş olduğu toplam puana göre en büyükten en küçüğe doğru asıl ve yedek olarak sıralanır. İlin bütçe imkânları dâhilinde en yüksek puan alan projeden başlanarak projeler sırayla Programa alınır. Asıl olarak hibe sözleşmesi imzalamaya hak kazanan yatırımcılardan, sözleşme imzalamayanlar ve/veya projeyi uygulamaktan vazgeçenler olması halinde; Genel Müdürlükçe ilin bütçesi dahilinde proje son tamamlanma tarihi gözetilerek yedek listede bulunan yatırımcılar sırası ile hibe sözleşmesi imzalamaya davet edilir. Yedek listeden çağırma işlemi sadece bir defa yapılır.

ç) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** İlin bütçesinin tüm başvuruları karşılaması durumunda; varsa artan bütçeleri toplanır ve bütçesi yetersiz olan illere **(Mülga ibare:RG-29/11/2022-32028)** katsayısı oranında dağıtılır. Bu işleme programa ayrılan bütçe bitinceye kadar devam edilerek illerin yatırım programı oluşturulur ve nihai değerlendirme kararı düzenlenir.

(3) Nihai değerlendirme (**Mülga ibare:RG-9/10/2021-31623**) Genel Müdürlüğün onayı ile kesinleşir.

(4) Bakanlığın bir başvuruyu reddetme ya da hibe vermeme kararı kesindir.

Değerlendirme sonuçlarının açıklanması

MADDE 32 – (1) Kesinleşen değerlendirme sonuçları Genel Müdürlükçe il müdürlüklerine yazılı olarak bildirilir. Ayrıca hibe desteğine hak kazanan başvuru sahiplerine ait proje numaraları “www.tarimorman.gov.tr” internet sitesinde yayımlanarak ilan edilir.

(2) İl müdürlükleri kendilerine iletilen sonuçları, başvuru sahiplerine (**Değişik ibare:RG-29/11/2022-32028**) güncel uygulama rehberinde belirtilen şekilde bildirir.

Hibe sözleşmesi

MADDE 33 – (1) Hibe sözleşmesi, il müdürü ile hibe başvurusu sahibi arasında imzalanır.

(2) Hibe sözleşmesinin içeriği ve formatı Bakanlık tarafından yayımlanan güncel uygulama rehberinde tüm taraflara önceden duyurulur.

(3) Başvuru sahipleri, hibe sözleşmesi aşamasında (**Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623**) veri giriş sistemi üzerinden girişleri yapılan bilgi ve belgeler ile bu madde gereğince yapılan değişiklikler ve hibe sözleşmesi ekinde bulunması gereken diğer belgeleri de kapsayacak dosyayı il müdürlüğüne sunarlar. Sunulan bilgi ve belgelerin imzalı/parafı olması gerekir.

(4) Başvuru sahiplerinin hibe kaynaklarından yararlanabilmeleri için hibe sözleşmesi eki dokümanları tamamlayarak hibe sözleşmesini imzalamaları ön koşuldur.

(5) Başvuru sahipleri, kendilerine yapılan bildiri takip eden otuz gün içerisinde il müdürlüklerine hibe sözleşmesi ve eki dokümanları ile projeye esas evrakı teslim etmek zorundadır. Ancak, son günün tatil gününe denk gelmesi halinde takip eden ilk iş günü mesai bitimine kadar evrak teslim edilebilir. İl proje yürütme birimince proje sahasında, projeye esas dosya ve evrak üzerinde en fazla otuz gün süre içinde yapılacak inceleme sonrasında, bu Tebliğe ve başvuru evrakına göre uygunluğu tespit edilen proje sahipleri ile il müdürlüğü arasında yer tespiti ve teslim tutanağı düzenlenerek yatırımcılar hibe sözleşmesi imzalamaya davet edilir. Kendilerine yapılan bu tebligatı takip eden beş iş günü içerisinde il müdürlüğü ile hibe sözleşmesi imzalamayan başvuru sahiplerinin proje başvuruları ve bunlara ilişkin değerlendirme sonuçları iptal edilir.

(6) (**Değişik:RG-29/11/2022-32028**) Başvuru sahibi tarafından teslim edilen hibe sözleşmesi ekleri il müdürlüklerince uygun bulunursa, inşaat işleri ve makine ekipman satın alma uygulama sözleşmesi incelemesinde uygun harcama kapsamında kabul edilmeyen metraj ve alımlar hibeye esas bütçeden çıkarılarak aynı katkı kapsamına alınır, yer tespiti ve teslimi tutanağının düzenlenmesi sonrası hibe sözleşmesi imzalanır. Bakanlıkça belirlenen referans fiyat bulunması halinde hibeye esas proje tutarı referans fiyatı geçemez. Proje bütçesi, hibe sözleşmesi öncesi il proje yürütme biriminin referans fiyat karşılaştırması sonucu uygun bulunduğu miktar, metraj ve birim fiyat üzerinden revize edilir.

(7) Programa alınan projelerde 30 uncu maddede yer alan hibe başvurusunun reddedilme nedenlerinden herhangi birinin hibe sözleşmesinin imzalanmasından önce tespit edilmesi halinde söz konusu başvuru sahipleri ile hibe sözleşmesi imzalanmaz.

(8) (**Değişik:RG-9/10/2021-31623**) Hibe sözleşmesi öncesi güncel uygulama rehberinde belirtilen kurallar çerçevesinde projede değişiklik yapılabilir.

(9) (**Ek:RG-9/10/2021-31623**) Hibe sözleşmesi sonrası mücbir sebepler ve güncel uygulama rehberinde belirtilen kurallar haricinde projede değişiklik yapılamaz.

Hibe sözleşmelerinde teminat alınması

MADDE 34 – (1) Hibe sözleşmesi imzalamaya hak kazanmış yatırımcı, hibeye esas proje tutarının %3'ü tutarında süresiz limit dâhilinde banka teminat mektubunu hibe sözleşmesi ile birlikte il müdürlüğüne verir. İl müdürlüğü tarafından teyidi alındıktan sonra teminat mektubu muhafaza edilmek üzere, defterdarlık muhasebe müdürlüğüne teslim edilir. Teminatın nakit olarak verilmesi halinde hibeye esas proje tutarının %3'ü tutarındaki nakit teminat defterdarlık muhasebe müdürlüklerinin hazine tahsilat hesabına yatırılıp, il müdürlüklerinin kurumsal koduyla ilgisine göre 330/430-Alınan Depozito ve Teminatlar hesabına kaydedilerek muhasebe işlem sürecinin yürütülmesi sağlanır.

(2) Teminat mektuplarının toplam tutarı, hibeye esas proje tutarının %3'ünden az olmamak kaydı ile birden fazla bankadan teminat mektubu alınabilir.

(3) Nihai raporun onaylanması ve son ödemenin gerçekleşmesini takiben yatırımcının, SGK prim borcu ile vadesi geçmiş vergi borcu olmadığına dair ilgili kurumlardan aldığı belgeler ile birlikte il müdürlüğüne müracaat etmesi halinde teminat mektubu veya hesaba yatırılan tutar kendisine iade edilir.

(4) Hibe sözleşmesinin **(Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623)** mücbir sebepler kapsamında feshedilmesi halinde teminat mektubu veya hesapta bulunan miktar yatırımcıya iade edilir; hibe sözleşmesindeki taahhütlerin yatırımcının kusuru üzerine yerine getirilmediği fesih hallerinde teminat mektubu veya hesapta bulunan miktar Hazineye irat kaydedilir.

Hibe sözleşmesi akdi

MADDE 35 – (1) Hibe sözleşmesi, il müdürlüğü ve başvuru sahibi arasında iki adet olacak şekilde imzalanır. Hibe sözleşmesinin taraflarca imzalanmış metninin bir adedi ve ekleri il müdürlüğü, bir adedi de proje sahibi tarafından muhafaza edilir.

Hibenin nihai tutarı

MADDE 36 – (1) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** Hibe tutarı hibe sözleşmesinde belirtilir ve bu tutar üst limit niteliğindedir. Hibeye esas proje tutarının üst limiti belirlenen referans fiyatı geçemez. Satın almadan sonra fatura tutarının hibe sözleşmesinde belirtilen hibeye esas proje tutarının altında olması durumunda faturada belirtilen tutarın %50'sine hibe ödemesi yapılır. Fatura tutarının hibeye esas proje tutarının üzerinde olması durumunda ise aradaki fark yatırımcı tarafından aynı katkı ile karşılanır. Hibenin nihai tutarı, fiili gerçekleştirmeler ve tahakkuklar sonrasında ortaya çıkar.

(2) Hibe miktarı, 13 üncü maddede belirtilen tutar ve oranı kesinlikle aşamaz.

Yükümlülüklerin yerine getirilmemesi

MADDE 37 – (1) Yatırımcı, projeyi bu Tebliğ, güncel uygulama rehberi ve hibe sözleşmesi koşullarına uygun olarak icra etmediği takdirde Bakanlığın ödemeleri yapmama ve/veya hibe sözleşmesini feshetme hakkı saklıdır. Bu durumda Bakanlık, ayrıca hibe miktarını azaltabilir ve/veya hibe kaynaklarından ödenmiş olan meblağların tamamen veya kısmen geri ödenmesini talep edebilir.

(2) Hibe sözleşmeleri devredilemez. Ancak gerçek kişi başvurularında başvuru sahibinin, hibe sözleşmesi imzalandıktan sonra vefat etmesi halinde, yasal mirasçıları talep ederlerse başvuruda aranan koşulları sağlamaları şartıyla **(Mülga ibare:RG-9/10/2021-31623)** hibe sözleşmesi tadil edilerek uygulamalara devam edilir.

ONUNCU BÖLÜM

Uygulamalar, Satın Almalar ve Ödemeler

Proje uygulamalarının izlenmesi

MADDE 38 – (1) Proje sahipleri, hibe sözleşmesi imzalandıktan sonra, teklif ve kabul edilen projeyi hibe sözleşmesi hükümlerine göre il müdürlüğünün bilgisi dâhilinde süresi içerisinde uygulamaya başlarlar.

(2) Projelerin uygulamalarının kontrolü ve izlenmesi, il proje yürütme birimlerince yapılır. Gerek duyulması halinde il proje yürütme birimlerinde ilgili kamu kurumu personeli de görev alabilir.

(3) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Proje uygulamalarının kontrolü, izlenmesi ve denetimi ihtiyaç duyulduğunda Genel Müdürlükçe de yapılır.

(4) Yatırımcılar, proje ile ilgili gelişmeleri içeren ilerleme raporlarını dört ayda bir il müdürlüğüne vermekle yükümlüdürler.

(5) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Niteliği yeni tesis ve tamamlama olan proje uygulayanlar, nihai rapor ile birlikte ilgili mevzuat gereği alınması gereken izinleri, işyeri açma ve çalışma ruhsatı, yapı kullanma izin belgesi ve/veya yapı kayıt belgesi, demirbaş kayıt listesi, yatırıma ait fotoğraflar ile uygulama rehberinde belirtilen belgeleri il müdürlüğüne ibraz etmekle yükümlüdür.

(6) **(Değişik:RG-9/10/2021-31623)** Proje sahipleri, tesisin inşaat ve makine-ekipman montajının tamamlanmasından ve deneme üretimine geçilmesinden sonra nihai raporunu sunar. Yatırımcılar, makine-ekipman alımlarına ait fiili gerçekleştirmelerden sonra ödeme taleplerini, 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ve diğer ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak düzenlenmiş fatura ve güncel uygulama rehberinde yer alan Ödeme Talep Formu ekinde istenen belgeler ile birlikte **(Değişik**

ibare:RG-29/11/2022-32028) projenin son tamamlanma tarihine kadar, il müdürlüğüne teslim ederler. Satın almalara ait ödeme ayrıntıları güncel uygulama rehberi ve satın alma rehberinde belirlenir.

(7) Satın almalarla ilgili faturanın tarihi, hibe sözleşmesinin taraflarca imzalanmasını takiben, 10 uncu maddenin birinci fıkrasında belirtilen süreler içerisinde olmak zorundadır. Fatura tarihinin bu süreyi aşması ve/veya ödeme talebinin süresi içinde yapılmaması durumunda il müdürlüğüne hibe sözleşmesi feshedilir. Hibe sözleşmesinde belirtilen durum ve mücbir sebepler haricinde hibe sözleşmesine ilişkin süre uzatımı ve/veya sözleşmenin askıya alınması söz konusu değildir.

(8) Proje uygulamalarının bu Tebliğ ve hibe sözleşmesi hükümlerine uygun olarak yürütülmediğinin tespiti halinde, bu durum tutanağa bağlanarak, il müdürlüğü tarafından tutanak tarihinden itibaren yedi iş günü içerisinde proje sahiplerine uygulamaların hibe sözleşmesi hükümlerine uygun olarak yürütülmesi konusunda bir ihtar yazısı yazılır ve konu hakkında Genel Müdürlük en geç on iş günü içerisinde bilgilendirilir.

(9) İhtar yazısının karşı tarafa tebliğ tarihini izleyen yirmi iş günü içerisinde projenin bu Tebliğ ve hibe sözleşmesi hükümlerine uygun olarak yürütülmediğinin tespit edilmesi halinde il müdürlüğü fesih için Genel Müdürlüğün uygun görüşü doğrultusunda hibe sözleşmesinin fesih işlemini başlatır.

(10) Proje uygulamaları ve takibi süresindeki iş ve işlemler, Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımlar ve Kırsal Ekonomik Altyapı Yatırımlarının Desteklenmesine İlişkin Karar, bu Tebliğ ve Bakanlık ile yatırımcı arasında imzalanmış olan hibe sözleşmesi hükümleri çerçevesinde yürütülür.

Satın alma ve uygulama sözleşmelerinin takibi ve uygulanması

MADDE 39 – (1) Yatırımcılar, hibe kapsamında yapacakları inşaat, makine, ekipman ve malzeme satın alma işlemlerinde Bakanlık tarafından yayımlanan satın alma rehberinde belirtilen kurallara uygun hareket ederler.

(2) Yatırımcılar tarafından hazırlanacak ihale dokümanları keşif bedelleri, ihale sonucunda imzalanacak uygulama sözleşmeleri tutarları ve uygulamalara ilişkin hakediş tutarları, kesinlikle hibe sözleşmesinde o gider için belirtilmiş tutarın üstünde olamaz.

(3) Yatırımcılar, **(Değişik ibare:RG-9/10/2021-31623)** veri giriş sistemine girdikleri ve ekledikleri tüm belgeleri kapsayan başvuru dosyalarını ve yayımlanan mevzuata uygun olarak yaptıkları inşaat, makine, ekipman ve malzeme alımlarına ilişkin ihaleye esas satın alma belgelerinin aslı ve bir sureti ile sipariş mektuplarının aslı ve bir suretini **(Değişik ibare:RG-17/2/2021-31398)⁽¹⁾** hibe sözleşmesi ekinde ilgili il müdürlüğüne elden teslim ederler. Yatırımcılar, ihaleyi kazanan yüklenicilere ait vadesi geçmiş vergi borcu ve Sosyal Güvenlik Kurumuna vadesi geçmiş prim borcu olmadığına dair belge ile yetkili mercilerden alınacak ihaleden yasaklı olmadıklarına dair belgeyi de ihale dosyasında ibraz etmek zorundadır.

(4) Bakanlık, yatırımcı ve yüklenici arasında taraf değildir. Yatırımcılar, hibe sözleşmesi hükümleri ve proje tekliflerine uygun olarak yaptıkları satın almalarla ilgili olarak uygulama sözleşmesi kapsamındaki işlerinin ifasındaki kusurları nedeniyle yüklenicilerle yaptıkları sözleşmelerin noter kanalı ile iptal edilmesi halinde kalan işlerin ifası için il müdürlüğünün onayını almak suretiyle yeniden ihaleye çıkabilirler. Bu madde kapsamında uygulanacak iş ve işlemlerden dolayı, Bakanlığın yatırımcı ve yüklenici arasında taraf olmama hükmüne istinaden yatırımcı, projenin yürütülmesi esnasında sebep olabileceği her türlü zarar konusunda, üçüncü taraflara karşı tek başına sorumlu olmayı kabul eder.

(5) Genel Müdürlük gerekli görmesi halinde ihale ile ilgili satın alma belgelerini kabul ve/veya reddi yönünden inceler.

Proje harcamalarının kontrolü

MADDE 40 – (1) Yatırımcılar, projelerindeki bütçe ve iş planı çerçevesinde gerçekleştirdikleri inşaat, makine ve ekipman alım işlerine ait ödeme taleplerini ve belgelerini il müdürlüğüne teslim ederler.

(2) İl müdürlüğüne teslim edilen ödeme belgeleri; on beş gün içerisinde ilgili mevzuat, hibe sözleşmesi ve proje amaçlarına uygunluğu açısından kontrol edilip onaylandıktan sonra bu belgelere

ait bilgilerin veri tabanına girişi yapılır. Her ayın on beşine kadar o aya ait hakediş bilgilerini içeren veri tabanı çıktısı onaylanarak üst yazı ekinde Genel Müdürlüğe gönderilir.

(3) **(Ek cümle:RG-29/11/2022-32028)** İl müdürlüğüne teslim edilen nihai rapor il proje yürütme birimi tarafından on beş gün içerisinde ilgili mevzuat, hibe sözleşmesi ve proje amaçlarına uygunluğu açısından kontrol edilir. Nihai rapor ve ekleri tamamlanmayan projenin son ödemesi yapılmaz. Son ödeme tutarı da hibeye esas proje tutarının %20'sinden az olamaz.

Ödemeler

MADDE 41 – (1) İl proje yürütme birimi; yatırımcının ödeme talebi tarihinden itibaren on beş gün içerisinde başvuruya ait gerçekleştirmelerin kontrollerini yaparak tespit tutanaklarını düzenler. Genel Müdürlük tarafından internet ortamında oluşturulmuş veri tabanına il müdürlüklerince uygun görülerek girişleri yapılan hakedişler Genel Müdürlükçe yatırımcının hesabına aktarılır.

(2) Aynı katkıların son ödeme talebinden önce yatırımcı tarafından gerçekleştirilmiş olması gerekir.

(3) Asıllarına uygunluğu onaylanmış ödeme ile ilgili eklerin bir sureti il müdürlüğü tarafından muhafaza edilir. Genel Müdürlük gerekli görmesi halinde ödeme ile ilgili belgeleri incelenmek üzere ister.

(4) Program kapsamında, Bakanlıkça ve yatırımcılarca yapılacak her türlü ödeme ve teminat ödemeleri Türk Lirası olarak yapılır.

(5) 30/6/2007 tarihli ve 26568 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Tahsilat Genel Tebliği (Seri: A Sıra No:1) gereğince, yatırımcı tarafından, her ödemede ve teminatın iadesi aşamasında vergi dairelerince verilecek vergi borcu olmadığına dair belge ile Sosyal Güvenlik Kurumuna vadesi geçmiş prim borcu olmadığına dair belgenin ibraz edilmesi gerekir.

Proje hesapları

MADDE 42 – (1) Yatırımcı, projenin uygulanmasına ilişkin hesaplara ait kayıtları düzenli olarak tutmak ve saklamakla yükümlüdür.

Hibe sözleşmesinde yapılacak değişiklikler

MADDE 43 – (Mülga:RG-9/10/2021-31623)

Projede bütçe içi değişiklikler

MADDE 44 – (Değişik:RG-9/10/2021-31623)

(1) Konusu, amacı, niteliği ve niceliği değişmediği takdirde Bakanlığın uygun görüşü doğrultusunda projede bütçe içi değişiklik yapılabilir. Bütçe içi değişiklikler; makine, ekipman, malzeme ve inşaat işleri bütçe kısıtlarına aykırı olamaz. Aynı katkı ile yapılması planlanmış işlemlerin bütçe değişiklikleri yatırımcının sorumluluğundadır.

Uygulama sorumluluğu

MADDE 45 – (1) Yatırımcılar, yatırımların proje amaçlarına uygun olarak yapılmasından, uygulamaların hibe sözleşmesinde belirtilen usul ve esaslara göre gerçekleştirilmesinden, doğru olarak belgelendirilmesinden, belgelerin muhafazasından ve izleme sürecinde il müdürlüğüne istenecek bilgi ve belgelerin süreleri içinde temininden sorumludur.

(2) İl müdürlükleri, yatırımcılarca gerçekleştirilecek projelerin amaçlarına uygun olarak yapılmasından, uygulamaların hibe sözleşmesinde belirtilen usul ve esaslara göre gerçekleştirilmesinin izlenmesinden, uygulamaya yönelik olarak düzenlenecek tüm belgelerin kontrolünden, onaylanmasından ve birer suretinin muhafazasından sorumludur.

(3) Yatırımcılarca gerçekleştirilecek projelerin faaliyetlerini amaçlarına uygun olarak sürdürmeleri şarttır. Hibe sözleşmesinde belirtilen mücbir sebepler dışında izleme süresi içerisinde faaliyetine devam etmediğinin tespiti halinde ödenen hibe, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 51 inci maddesi hükümlerine göre hesaplanarak gecikme zammı ile birlikte yatırımcıdan tahsil edilir.

Proje ile sağlanan tesisin (Ek ibare:RG-29/11/2022-32028) ve makine ekipmanın mülkiyeti

MADDE 46 – (1) (Değişik:RG-29/11/2022-32028) Proje sahibi, hibe sözleşmesi kapsamında sağlanmış tesisin ve/veya makine ekipmanın mülkiyetini, yerini ve amacını projenin tamamlanmasından itibaren üç yıl içinde değiştiremez, kapasitesini azaltamaz, başkalarına kiralayamaz.

(2) Çelik silo konusunda proje uygulayan yatırımcılar, **(Ek ibare:RG-9/10/2021-31623)** izleme süreleri içinde lisanslı depoculuk konusunda yeni şirket kurmaları halinde, yatırımcının yeni kurulan şirketteki hisse oranının en az %51 olması şartıyla, kurulan yeni şirket birinci fıkra hükümleri dışında değerlendirilir.

(3) **(Değişik:RG-29/11/2022-32028)** 8 inci madde kapsamındaki konularda gerçekleştirilen yatırımların, mücbir sebepler dışında, projelerin amaçlarına uygun olarak üç yıllık izleme süresince faaliyetlerini sürdürmeleri şarttır. Birinci fıkra haricinde, tesisin ve/veya makine ekipmanın mülkiyetinin, yerinin ve/veya amacının projenin tamamlanmasından sonraki üç yıl içerisinde değiştirildiğinin veya kiralandığının il müdürlüğü tarafından tespiti halinde, ödenen hibe tutarı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 51 inci maddesi hükümlerine göre hesaplanarak gecikme zammı ile birlikte yatırımcıdan tahsil edilir.

(4) Farklı gerçek/tüzel kişiler tarafından aynı veya farklı yatırım alanlarında kurulan işletmelerin başvuru aşamasında birbirleriyle ortak ekonomik ilişkileri tespit edilmemiş olsa dahi, projelerin uygulama sırası veya uygulama sonrası dönemde fiziki olarak birleştirilmesi, yatırım alanlarında ortak kullanımlar ya da muhasebe kayıtlarında görülen birleşme veya ortaklıklar tespit edilmesi durumunda ilgili tüm sözleşmeler feshedilerek hibenin geri alım süreci başlatılır.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Denetim ve Yaptırımlar

Denetim

MADDE 47 – (1) Program kapsamında yapılan tüm işlemler Bakanlık tarafından denetlenir. Bu denetimler sırasında yapılan işlemlere ait talep edilen tüm bilgi ve belgeler il müdürlüğüne kendilerine sunulur.

(2) **(Ek:RG-9/10/2021-31623)** Genel Müdürlük, gerek duyulması halinde, Program kapsamında hibe desteği verdiği tesislerin denetimini gerçekleştirebilir.

Yaptırımlar

MADDE 48 – (1) Haksız yere yapılan destekleme ödemeleri, ödeme tarihinden itibaren Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 51 inci maddesinde yer alan gecikme zammı oranları dikkate alınarak hesaplanan kanuni faizi ile birlikte, anılan Kanun hükümlerine göre geri alınır. Haksız ödemenin yapılmasında ödemeyi sağlayan, belge veya belgeleri düzenleyen gerçek ve tüzel kişiler, geri alınacak tutarların tahsilinde müştereken sorumlu tutulurlar.

(2) Bu Tebliğle belirlenen destekleme ödemelerinden, idari hata sonucu düzenlenen belgelerle yapılan ödemeler hariç, haksız yere yararlandığı tespit edilen yatırımcılar, il müdürlükleri ve Bakanlık internet sitelerinde ilan edilerek, Tarım Kanununun 23 üncü maddesi gereğince beş yıl süreyle hiçbir destekleme programından yararlandırılmazlar.

(3) Yatırımcı, yatırımcının birinci derecede yakınları ve yatırımcıya ait şirketlerde çalışanlar, hibe desteğinden yararlanılacak kendi yatırımlarına ait makine, ekipman ve malzeme ile inşaat işleri için yüklenici olamazlar. Aynı zamanda satın almaya davet edilen yüklenici firmaların ortağı ya da hissedarı da olamazlar. Benzer şekilde yüklenici firmaların hissedarları, birinci derece yakınları ve yükleniciye ait şirketlerde çalışanlar da yatırımcı firmaların ortağı ya da hissedarı olamazlar. Aksi halde hibe ödemesi yapılırsa dahi bu Tebliğde belirtilen usul ve esaslara göre yapılan hibe ödemesi geri alınır.

(4) İl müdürlüğü ile hibe sözleşmesi imzalayıp yatırımını tamamlayan yatırımcılardan izleme süresi içerisinde mülkiyetini değiştiren, faaliyetine son veren, hibe sözleşmesi hükümlerine aykırı hareket eden gerçek ve tüzel kişiler beş yıl süresince hibe desteklerinden faydalanamazlar.

ON İKİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Diğer desteklerden yararlanma

MADDE 49 – (1) Başvuruya esas proje için bu Tebliğ kapsamında verilecek destek dışında, faiz niteliğindeki destekler hariç, hiçbir kamu kurum ve kuruluşunun desteklerinden yararlanılamaz.

Programın uygulanmasına ilişkin yayınlar

MADDE 50 – (1) Bu Tebliğ gereği, programın genel uygulama usul ve esaslarına açıklık getirmek, destek sağlamak amacıyla Genel Müdürlük tarafından çıkarılan uygulama rehberi, satın

alma rehberi ve genelgeler “www.tarimorman.gov.tr” internet adresinde, bilgilendirme ve açıklamalar ise başvuru sayfasında yayımlanır. Bu yayımlar, bu Tebliğde belirtilen genel uygulama usul ve esaslarını belirler ve uygulamada dikkate alınır.

(2) (**Değişik:RG-9/10/2021-31623**) Bu Tebliğde yer almayan hususlar, güncel uygulama rehberi ve eklerinde açıklanır. Uygulama rehberi yıl içinde oluşan ihtiyaçlar çerçevesinde güncellenebilir. Bu Tebliğde ve güncel uygulama rehberinde yer almayan hususlarda; ilgili mevzuat hükümleri ile Genel Müdürlüğün görüş ve talimatları geçerlidir.

2020-2021 başvuru dönemindeki yatırım projelerinin fiziki olarak son tamamlanma tarihi

GEÇİCİ MADDE 1- (Değişik:RG-7/9/2022-31946)

(1) 2020-2021 başvuru dönemindeki yatırım projelerinin fiziki olarak son tamamlanma tarihi 1/11/2022’dir.

2020-2021 başvuru dönemindeki yatırım projelerinde inşaat işleri alım giderleri kapsamında alınması gereken izin ve ruhsatlar

GEÇİCİ MADDE 2 – (Ek:RG-2/12/2021-31677)

(1) Sadece 2020-2021 başvuru döneminde geçerli olmak üzere inşaat işleri ile ilgili mevzuat gereğince alınması gerekli izin ve ruhsatlar ile tesis tamamlandıktan sonra alınması gerekli izin ve ruhsatlar en geç nihai rapor ekinde sunulmak zorundadır.

2021-2022 başvuru dönemindeki yatırım projelerinin son tamamlanma tarihi

GEÇİCİ MADDE 3- (Ek:RG-30/11/2022-32029)

(1) 2021-2022 başvuru dönemindeki yatırım projelerinin son tamamlanma tarihi 30/6/2023’tür.

Yürürlük

MADDE 51 – (1) Bu Tebliğin;

a) 1 inci, 2 nci, 3 üncü, 4 üncü, 20 nci, 51 inci ve 52 nci maddeleri yayımı tarihinde,

b) Diğer maddeleri 1/1/2021 tarihinde,

yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 52 – (1) Bu Tebliğ hükümlerini Tarım ve Orman Bakanı yürütür.

(1) *Bu değişiklik 21/11/2020 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.*

(2) *29/11/2022 tarihli ve 32028 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan değişiklikle maddeye ikinci fıkrasından sonra gelmek üzere üçüncü fıkra eklenmiş ve diğer fıkralar buna göre teselsül ettirilmiştir.*

[Ekleri için tıklayınız.](#)

Tebliğin Yayımlandığı Resmî Gazete’nin		
	Tarihi	Sayısı
	21/11/2020	31311
Tebliğde Değişiklik Yapan Tebliğlerin Yayımlandığı Resmî Gazetelerin		
	Tarihi	Sayısı
1.	17/2/2021	31398
2.	9/10/2021	31623
3.	2/12/2021	31677
4.	21/1/2021	31726
5.	7/9/2022	31946
6.	29/11/2022	32028
7.	30/11/2022	32029
8.	14/2/2023	32104